

USTAVNA GARANCIJA PRAVA VLASNIŠTVA I NJEGOVA OGRANIČENJA

CONSTITUTIONAL GUARANTEE OF OWNERSHIP RIGHT AND ITS LIMITATIONS

Izet Laličić

SAŽETAK

U radu se razmatra pitanje ustavne garancija zaštite prava vlasništva i njegova ograničenja u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine. Značaj i univerzalnost prava na imovinu se ogleda u tome što ga poznaju sva zakonodavstva u svijetu i što je normirano ne samo u ustavima i nacionalnim zakonima pojedinih država već i u međunarodnim dokumentima. U pojam prava na imovinu statuirano je pravo vlasništva, a pravo na imovinu garantirano je u članu II/3.k) Ustava BiH, ustavima entiteta, Statutu BD BiH kao i zakonima kojima se uređuju stvarnopravni odnosi u entitetima i BD BiH. Pri tome pravo na imovinu predviđeno je u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, a ova Konvencija sa njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i ima supremaciju u odnosu na sve ostale zakone. Autor u vezi tim pitanjem daje sintetički prikaz ostvarivanje zaštite prava vlasništva putem Ustavnog suda BiH.

Ključne riječi: pravo na imovinu, ustavna garancija prava vlasništva, zaštita prava vlasništva.

Key words: right to property, constitutional guarantee of ownership right, ownership right protection

ABSTRACT

The paper discusses the issue of the constitutional guarantee of ownership right and its limitations in the legal system of Bosnia and Herzegovina. The significance and universality of the right to property is proven by the fact that it is recognized by all legislations in the world and regulated both in individual countries' constitutions and national laws and in international documents. The concept of right to property includes the ownership right, and the right to property is guaranteed by Article II/3.k) of the Constitution of BiH, Entities' constitutions, Statute of BD BiH, as well as by laws regulating property relations in Entities and BD BiH. Besides, the right to property is provided for in Article 1. of Protocol number 1 to the European Convention for the Protection of Human Rights and Basic Freedoms, and this Convention and its protocols are directly applied in Bosnia and Herzegovina and has supremacy over all the other laws. In this respect, the author offers a synthetic overview of exercising the protection of ownership right through the Constitutional Court of BiH.

UVOD

Pravo na imovinu, predviđeno je kako u međunarodnim dokumentima tako i u nacionalnim zakonodavstvima kao jedno od osnovnih ljudskih prava sa visokim standardima zaštite. Međunarodne instrumenti zaštite prava na imovinu su: Univerzalna deklaracija o pravima čovjeka

od 10. XII 1948. godini,⁷⁷ Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: EKLJP) iz 1950. godine i Prvi Protokol uz ovu konvenciju,⁷⁸ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966.godine⁷⁹ i Međunarodna konvencija o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima od 16.decembra 1966.godine.⁸⁰ U domaćem pravu, pravo na imovinu garantirano je u Ustavu Bosne i Hercegovine, ustavima entiteta, i zakonima kojima se uređuju stvarnopravni odnosi u entitetima i BD BiH.

ZAŠTITA PRAVA VLASNIŠTVA PRED USTAVNIM SUDOM BIH

⁷⁷ Član 17. glasi: “Svako ima pravo da posjeduje imovinu sam i u zajednici sa drugima, te da niko ne smije biti samovoljno lišen svoje imovine.”

⁷⁸ Tako prema odredbi členu 1. stav 1. Protokola broj 1 uz EKLJP - garantira se svakoj fizičkoj i pravnoj osobi pravo na nesmetano uživanje svoje imovine, i određuje se da niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava. Država, dakle, može lišiti osobu njenog vlasništva u javnom interesu, ali samo pod uvjetima predviđenim zakonom. Osim toga, prema členu 1. stav 2. ovog Protokola država može «provoditi zakone koje smatra potrebnim da bi kontrolirala korištenje imovine u skladu sa općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih dažbina.» Iz navednog proizilazi, da država uživa, prema členu 1. Protokola broj 1, visok stepen diskrecionog prava u ovoj oblasti.

⁷⁹ Član 26. glasi: “Sva su lica jednaka pred zakonom i imaju pravo bez ikakve diskriminacije na podjednaku zaštitu zakona. U tom smislu zakon mora da zabranjuje svaku diskriminaciju i da obezbjedi svim li cima podjednaku i uspješnu zaštitu protiv svake diskriminacije, naročito u pogledu rase, boje, pola, jezika, vjere, političkog ili drugog ubjeđenja, nacionalnog i socijalnog porijekla, imovinskog stanja i rođenja i sl.”

⁸⁰ Član 4. glasi: “elementarna ekonomska, socijalna i kulturna prava covjeka država može ograniciti samo zakonom i to u onoj mjeri koja je u saglasnosti sa prirodom ovih prava i isključivo u cilju unapređenja opšteg blagostanja u demokratskom društvu.” Treba naglasiti da su: Međunarodna pakt o građanskim i političkimpravima i Međunarodna konvencija o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, i pored toga što su Univerzalnu deklaraciju odredile kao pravno obavezujućom, ne govore o zaštiti imovine.

Ustav Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ustav BiH),⁸¹ u relevantnom dijelu (član II/3..k) određuje da: “Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2.ovog člana, što uključuje: k) Pravo na imovinu.” Navedena odredba Ustava BiH je sadržana u katalogu zaštićenih ljudskih prava i govori o pravu na imovinu kao ljudskom pravu. Polazeći od toga da se prava i slobode predviđeni u EKLJP i u njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini (član II/.2. Ustava BiH) te da ova konvencija ima supremaciju u odnosu na sve ostale zakone, to znači da je garancija prava vlasništva data članom 1. Prvog protokola uz EKLJP. Sadržaj odredbe člana 1. ovog Protokola govori o tri principa, prvi princip izražava pravilo o mirnom uživanju imovine odnosno garanciju prava vlasništva,⁸² drugo pravilo⁸³ govori o mogućnosti oduzimanju imovine odnosno prava vlasništva u skladu sa određenim uslovima, i treće pravilo daje pravo državi da svojim zakonima kontroliše korišćenje imovine što podrazumijeva ograničenja prava vlasništva u skladu sa općim interesima.⁸⁴ Iz navedinih pravila jasno proizilazi obaveza poštivanja prava na imovinu, međutim, takva obaveza podrazumijeva i zabrane. Ova zabrana se prije svega odnosi na zaštitu osoba od neopravdanog miješanja države u njihovo pravo na mirno uživanje imovine

⁸¹ Ustav Bosne i Hercegovine (Aneks IV Opceg mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu, parafiran 21.11.1995. u Daytonu i potpisan 14. 12. 1995. u Parizu, kada je i stupio na snagu).

⁸² Sadržano je u prvoj rečenici prvog stava: “ Svako fizičko ili pravno lice je ovlašteno da mirno uživa svoje vlasništvo.”

⁸³ Sadržano u drugoj rečenici istog stava: “Nikome neće biti oduzeto vlasništvo sem u javnom interes, zavisno od uslova predviđenih zakonom i općim principima međunarodnog prava.”

⁸⁴ Sadržano u stavu 2. ovog člana: “ Prehodne odredbe neće, međutim, ni nakoji način suziti pravo države da primjeni zakone koje bude smatrala neophodnim za kontrolu upotrebe imovine u skladu sa općim interesima ili za obezbeđenje plaćanja poreza i drugih doprinosa ili kazni.”

(naprimjer: kod eksproprijacije, uništavanja imovine, privremeno oduzimanje imovine i dr.).⁸⁵ Nužno je naglasiti, da su navedena pravila ipak međusobno povezana, tako da se drugo pravilo (kada dolazi do prestanka zakonitih prava vlasnika) i treće pravilo (kada država kontroliše korišćenje imovine u opštem interesu ili zbog obezbijedenja plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili novčanih kazni) su pravila koja se odnose na određeno slučajevne miješanje u mirno uživanje imovine i trebaju se tumačiti u okviru prvog pravilu koje je po svojoj prirodi opšte (govori o situacijama koje predstavljaju miješanje u imovinska prava pojedinca), a pri tome isključuju posebne kategorije miješanja koje podrazumijevaju mjere oduzimanja odnosno drugo i treće pravilo. Zato Evropski sud za ljudska prava kada razmatra pitanje koje je predmet apelacije odnosno da li je došlo do kršenja člana 1. Protokola br.1 prvo ispituje da li postoji imovinsko pravo koje podrazumijeva ova odredba, zatim razmatra da li je došlo do miješanja u takvo imovinsko pravo, i najzad razmatra samu prirodu tog miješenja što podrazumijeva koja od tri pravila će primjeniti. Pri tome kod pitanja koje od ova tri pravila treba primjeniti na određenu situaciju Sud u principu, prvo razmatra (ispituje) mogu li se primjeniti drugo i treće pravilo, jer se radi o određenim (posebnim) kategorijama mirnog uživanja imovine.

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu Ustav FBiH)⁸⁶ u relevantnom dijelu (II/A.2), u odredbi član 2. propisuje da će "Federacija osigurati primjenu

najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u dokumentima navedenim u Aneksu Ustava" pri tome se posebno u stavu 1. ovog člana propisuje da: "Sve osobe na teritoriji Federacije uživaju pravo na: k) imovinu." Aneks Ustava FBiH kao instrumente za zaštitu ljudskih prava koji imaju pravnu snagu ustavnih odredbi, pored ostalih navodi: Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima iz 1948.godine i Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda i dopunski protokoli iz 1950. godine. Dakle, navedena odredba Ustava FBiH govori o pravu na imovinu kao što to je sadržano i u Ustavu BiH.

Ustav Republike Srpske (u daljem tekstu: Ustav RS)⁸⁷ ima drugačiji⁸⁸ i širi pristup ovom pitanju. Tako odredbe Ustava RS koje se tiču prava na imovinu se ne nalaze u poglavlju koji govori o ljudskim pravima i slobodama, već u glavi "Ekonomsko i socijalno uređenje."⁸⁹ U Ustavu RS norme koje uređuju vlasničke odnose govore o garanciji prava vlasništva, o jednovrsnosti prava svojine (oblici vlasništva imaju jednaku pravnu zaštitu), o vlasničkim pravima i obavezama nad sredstvima u društvenom vlasništvu, da se sredstva u društvenom i državnom vlasništvu mogu otuđivati, po pravilu, samo po tržišnim kriterijima i dr, ali tekst ovog ustava ne sadrži izričitu odredbu o garanciji prava vlasništva. Međutim, treba napomenuti da su pojedine norme ovog ustava bile predmetom osporavanja pred Ustavnim sudom BiH koji je svojom odlukom⁹⁰ utvrdio da nisu u skladu sa Ustavom BiH,

⁸⁵ Pojam „imovine“ se u praksi Evropskog suda za ljudska prava, vrlo široko tumači i obuhvata ne samo pravo vlasništva na nepokretnim i pokrtenim stvarima već i prava vezanih za novac (npr. prava koja proizilaze iz akcija, patenata, naknada koju odredi arbitraža, ustanovljeno pravo na penziju, pravo na rentu, pa čak i prava koja proističu iz poslovanja odnosno djelatnosti). Dakle, sam koncept "imovine" u smislu značenja člana 1. Protokola br. 1. ima zasebno značenje koje je nezavisno od onog kako je to formalno određeno u domaćem pravu.

⁸⁶ Ustav Federacije Bosne i Hercegovine i Anex, Službene novine FBiH, br.:1/94, 13/97, 16/02, 22/02 i 52/02.

⁸⁷ Ustav Republike Srpske, Službeni glasnik RS, br. 3/92, 6/92, 8/92, 15/92 i 19/92.

⁸⁸ Tako Povelakić, M. u: Babić, I.,Medić, D.,Hašić, E., Povelakić, M., Velić, L, 2011, Komentar Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske, 2011, Sarajevo, str.129. i 130 (dalje: Babić, I. et al, Komentar ZSP RS).

⁸⁹ Vidi član 54 do 60. Ustava RS.

⁹⁰ Vidi djelimičnu odluku Ustavnog suda BiH br. U 5/98 II od 18. i 19. 02.2000. godine, Službeni glasnik BiH, br.17/00, kojom su poništene odredbe Ustava Republike Srpske iz člana 59. stav 1., 2. i 3. zbog neusklađenosti sa odredbama člana I/4. Ustava BiH koje proklamuju pravo na imovinu.

što je posljedica i uticaja koji je imalo ranije ustavno uređenje u bivšoj SFRJ, a u vrijeme donošenja Ustava RS iz 1992. godine.

Statut Brčko distrikta BiH (u daljem tekstu: Statut)⁹¹ u članu 13. stav 5. propisuje da: “Svako ima pravo na mirno i neometano uživanje svoje privatne imovine. Nijednom licu imovina neće biti oduzeta, eksproprisana ili na bilo koji način umanjena bez njegove saglasnosti, osim na način predviđen zakonom i mjeri u kojoj je to potrebno radi ostvarivanja općeg dobra.” Također, ovim Statutom je određeno da svako ima pravo da uživa sva prava i slobode garantovane Ustavom i zakonima BiH i EKLJP, te da prava i slobode date u ovoj Konvenciji imaju veću pravnu snagu u odnosu na svaki zakon koji je u suprotnosti s Konvencijom (član 13. stav 1. i 4.). To praktično znači da su odredbe ovog Statuta, kada je u pitanju zaštita prava na imovinu odnosno pravo vlasništva, usklađene sa Ustavom BiH i EKLJP i da ova dva dokumenta imaju supremaciju u odnosu na sve ostale zakone BD BiH.

Novi entiteski ZSP ne sadrže izričitu odredbu garancije prava vlasništva, mada se iz sadržaja odredbi člana 2. ZSP FBiH/ZSP RS,⁹² koja govori o ograničenju stvarnih prava, može zaključiti da takva garancija postoji odnosno nepovredivost prava vlasništva je regulisana u skladu sa članom 1. Protokola br.1. Međutim, ZV BD BiH sadrži jasno određenje u pogledu garancije

prava vlasništva na način što u članu 21. stav 1. definiše da: “Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svog vlasništva, i nikome se ne može oduzeti ili ograničiti vlasništvo osim u javnom interesu u skladu sa Ustavom BiH, Statutom BD BiH i pod uvjetima određenim zakonom.”

Historijski posmatrano kada se BiH nalazila u sastavu Osmanskog carstva, Austro-Ugarske monarhije, Kraljevine Jugoslavije i bivše socijalističke države (SFRJ) može se zaključiti da pravo vlasništva nije uživalo potrebnu garanciju i zaštitu koja se tradicionalno propisuje u pravno uređenom društvu. U ovom periodu egzistiranja BiH provedene su takve mjere agrarne reforme, nacionalizacije i eksproprijacije kojim su od vlasnika izuzimalo ili ograničavalo njegovo pravo vlasništva na način za koji se može reći da je bio često nasilan (protiv njegove volje) i nepravičan (uglavnom bez ispunjavanja obaveze propisanih zakonom). Kao posebno karakteristično razdoblje je vrijeme kada se Bosna i Hercegovina nalazila u sastavu Kraljevine Jugoslavije i kada je u oblasti agrara donijeto

niz propisa⁹³ (tada je provedena tzv. stara agrarna reforma), a u vrijeme bivše Jugoslavije kada je donijet Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji,⁹⁴ Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji Narodne

⁹¹ Službeni glasnik BD BiH - prečišćen tekst, br. 2/10.

⁹² Član 2. ZSP FBiH/ZSP RS, glasi:“(1) Pravo vlasništva i druga stvarna prava mogu se protiv vlasnikove volje oduzeti ili ograničiti samo u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom u skladu s principima međunarodnog prava. (2) Zakonom se, u javnom interesu, a naročito radi zaštite prirodnih bogatstava, okoline, zdravlja ljudi kulturnohistorijske baštine i sl., može ograničiti ili posebno urediti način korištenja i raspolaganja određenim stvarima.” Prema ranije važećem ZOVO garancija prava vlasništva proizilazila je iz član 3. stav 1. da:“Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na mirno uživanje imovine, samostalno ili u zajednici sa drugima.”

⁹³ Radi se o sljedećim agrarnim propisima: Prethodne odredbe za pripremu agrarne reforme iz 1919.godine, Uredba o upisu vlasnosti bivših kmetova na kmetским selištima; Uredba o likvidaciji agrarnih odnosa u BiH iz 1921.godine; Uredba o postupanju sa beglučkim zemljama u BiH iz 1921.godine, Zakon o bivšim kmetским zemljištima i stečenim beglučcima i Zakon o beglučkim zemljama u BiH iz 1928. godine; Zakon o likvidaciji agrarne reforme na velikim posjedima iz 1931. godine; Pravilnik o izvršenju Zakona o finansiskoj likvidaciji odštete za beglučke zemlje dosuđenih po Zakonu o beglučkim zemljištima u BiH iz 1929. godine. O tome šire vidi: Velić, I. Zaštita prava vlasništva, ograničenja ovog prava i promjene vlasničkopravnih odnosa, ZIPS, priručnik 11 juli /srpanj 2006..

⁹⁴ Sl.list DFJ, br. 64/45.

Republike BiH (tzv.nova agrarna reforma),⁹⁵ Osnovni zakon o eksproprijaciji,⁹⁶ Zakon o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća iz 1946.godine⁹⁷ i Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta iz 1958 godine.⁹⁸ Sagledavajući ove propise kojim su provedene navedene mjere, jasno se može zaključiti da iste nisu bile u skladu sa već u to vrijeme usvojenim i proklamiranim međunarodnim instrumentima zaštite prava na imovinu, što danas otvara pitanje moguće odgovornosti naše države u cilju vraćanja odnosno obeštećenja ranijih vlasnika za izvršeno izuzimanja odnosno prisvajanja njihovog privatnog vlasništva, a koje se sada nalazi u državnom vlasništvu.⁹⁹ U tom pogledu nedonošenje zakona o restituciji, odnosno denacionalizaciji, a prije već dobrim dijelom do danas provedene privatizacije iz državnog u privatno (privatizacija preduzeća, otkup stanova, dodjeljivanje građevinsko zemljišta i dr) svakako će otežati ostvarivanje i zaštitu prava ranijih vlasnika.

Pravo vlasništva, koje predstavlja najvišu pravnu i faktičku vlast na stvari u odnosu na ostala stvarna prava, ipak nije bez ograničenja u apsolutnom smislu. U tom pogledu ovo pravo podliježe ograničenjima koja su propisana kako u članu 1. Protokola br.1. uz Evropsku konvenciju tako i u nacionalnim zakonodavstvima. Prema Protokolu br.1 takvo ograničenje odnosno miješanje u pravo na mirno uživanje imovine dozvoljeno je samo uz kumulativno ispunjenje tri uslova: ako je propisano zakonom,¹⁰⁰ u javnom interesu¹⁰¹

i neophodno u demokratskom društvu,¹⁰² u suprotnom smatraće se da postoji kršenje ove Konvencije. U Bosni i Hercegovini kao relevantna ograničenja sadržine prava vlasništva predstavljaju ograničenja koja proizilaze iz opće zabrane zloupotrebe prava vlasništva, ograničenja u javnom interesu i susjedska prava, o čemu se u nastavku izlaže.

OPĆA OGRANIČENJA PRAVA VLASNIŠTVA

Opća ograničenja, dakle, ona koja ograničavaju vlasnika u vršenju njegovih prava postoje kada je u pitanju postupanje prema općim ili tuđim interesima. Prvo opće ograničenje stvarnih prava proizilazi iz odredbe člana 4. ZSP FBiH/ZSP RS i član 3. ZV BD BiH kojom je regulisana zabrana vršenja prava iz tog zakona suprotno cilju zbog kojeg su ta prava ustanovljena i priznata (institucionalna zloupotreba prava). U odnosu na pravo vlasništva to praktično znači da je vlasnik dužan koristiti se svojim pravom na način i bez namjere da drugome naštetiti ili da ga smeta. U vezi sa zaštitom javnog interesa (član 2. stav 1.) i načelom zabrane zloupotrebe stvarnih prava (član 4.) je i odredba člana 18. entitetskih ZSP, koja govori o općem ograničenju prava vlasništva na način što određuje da je vlasnik dužan u vršenju svog prava vlasništva da postupa pažljivo i prema opštim i tuđim interesima. To znači da kada vlasnik izvršava svoja vlasnička ovlaštenja (posjeda, korištenja ili raspolaganja) tada ima obavezu da postupa pažljivo kako

⁹⁵ Sl.list NR BiH, br. 2/46, 20/47, 29/47, 37/49, 14/51 i 41/67.

⁹⁶ Sl.list FNRJ, br. 28/47.

⁹⁷ Sl.list FNRJ, br. 98/46 i 35/48.

⁹⁸ Sl.list FNRJ, br. 52/58, 3/59, 24/59, 24/61 i 1/63.

⁹⁹ Iako se EKLJP *rationae temporis* ne primjenjuje na ono vrijeme u kojem određena zemlje nije bila članica ove konvencije.

¹⁰⁰ Prema EKLJP pojam zakona ima šire značenje tako da ne podrazumijeva samo zakon u formalnom smislu već podrazumijeva i neki drugi propis (npr.

podzakonski akt), ustav, međunarodni ugovor čija je strana ugovornica i relevantna država, kao i pravo evropske zajednice.

¹⁰¹ Pojam javni interes u smislu EKLJP podrazumijeva da svako miješanje odnosno ograničenje u imovinska prava, dakle, u ograničenja tih prava mora opravdati postojanje zakonitog javnog interesa.

¹⁰² Ovaj uslov podrazumijeva da mjera miješanja u mirno uživanje imovine mora da uspostavi pravednu ravnotežu između zahtjeva opšteg interesa zajednice i zahtjeva osnovnih prava pojedinca.

prema javnom (opštem) interesu tako i prema individualnom (tuđem) interesu (individualna zloupotreba prava) ili tzv nenormalno vršenje prava, odnosno šikanozno vršenje prava. Drugo opće ograničenje kojim se ograničava ili oduzima pravo vlasništva prozilaži iz člana 2. stav 1. entiteskih ZSP i član 5. ZV BD BiH, tako da se pravo vlasništva i druga stvarna prava mogu oduzeti ili ograničiti u javnom interesu pod uvjetima predviđenim zakonom u skladu s principima međunarodnog prava. Zapravo radi se o takvom ograničenju kao što je situacija kada npr. ranijem vlasniku prestaje pravo vlasništva odnosno ograničava mu se ovo pravo tako što se na njegovoj stvari zasnivaju prava trećih osoba, a sve to u javnom interesu kada je to predviđeno zakonom. Takvu mogućnost oduzimanja prava vlasništva (izvlaštenja) predviđa Zakon o eksproprijaciji FBiH¹⁰³ u odredbi člana 2. koja određuje oduzimanje nekretnina od vlasnika u slučaju postojanja potrebe radi izgradnje npr. saobraćajnih, komunalnih, zdravstvenih, kulturnih i drugih objekata od općeg interesa, uz obavezu korisnika eksproprijacije da bivšem vlasniku plati naknadu po tržišnoj cijeni. Isto tako, odredba člana 44. Zakona o građevinskom zemljištu¹⁰⁴ daje mogućnost općinskom vijeću da neizgrađeno građevinskog zemljišta koje je u režimu prava vlasništva odredi kao građevinsko zemljište i dodjeljuje ga radi izgradnje uz pravičnu naknadu njenom vlasniku. Pri tome treba naglasiti da se dodjela neizgrađenog građevinskog zemljišta od strane općinskog vijeća može izvršiti samo ukoliko je prethodno izvršeno preuzimanje tog zemljišta iz posjeda ranijeg vlasnika u svrhu izgradnje.¹⁰⁵ Na mogućnost ograničenja prava vlasništva u

javnom interesu nailazimo u situaciji kada postoji potreba za postavljanjem uređaja i vodova od strane javnih subjekata koji vrše djelatnost u oblasti (npr saobraćaja, isporuke električne energije, plina, vode i dr.) radi se o zasnivanju zakonskih služnosti čiji sadržaj ograničava vlasnika nekretnine na nečinjenje odnosno trpljenje ili na činjenje. Kod pitanja ograničenja ili oduzimanja prava vlasništva u javnom interesu u ranijem pravnom sistemu u kojem se nalazila BiH (bivše Jugoslavije) su bile predviđene, odnosno postojale veće mogućnosti oduzimanja prava vlasništva u općem (javnom) interesu. Tako se moglo oduzete vlasništvo ne samo eksproprijacijom već, i: konfiskacijom,¹⁰⁶ agrarnom reformom,¹⁰⁷ nacionalizacijom¹⁰⁸ ili slučaj da vlasništvo prelazi određeni propisani maksimum i drugim mjerama. Analizom sadašnjeg stanja zakonodavstva u BiH, još ranije su prestali da važe propisi koji su se odnosili na konfiskaciju, nacionalizaciju ili oduzimanje nekretnine preko dozvoljenog maksimuma.

Međutim, tragovi takvog zakonodavstva, iako predstavljaju svojevrstan anahronizam, nisu iščezli iz pravnog poretka u BiH ni do danas. U entitetu RS Zakon o poljoprivrednom zemljištu u članu 91. propisuje kontrolu prometa poljoprivrednog zemljišta na način da je sticanje vlasničkog prava na poljoprivrednom zemljištu, šumi ili imanju pravnim poslom među živima i pravnim poslom za slučaj smrti, moguće samo na osnovu odobrenja organa

¹⁰⁶ Zakon o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije, Službeni list FNRJ, br. 40/45; Zakon o potvrđi i izmjenama i dopunama Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije, Službeni list FNRJ, br. 61/46.

¹⁰⁷ Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji, Službeni list DFJ, br. 64/45, Službeni list FNRJ, br. 16/46, 24/46, 99/46, 101/47, 105/48, 4/51, 19/51 i Službeni list SRBiH, br. 41/67; Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji u NR BiH, Službeni list NRBiH, br. 2/46, 18/46, 20/47, 29/47, 14/51 i Službeni list SRBiH, br. 41/67.

¹⁰⁸ Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta, Službeni list FNRJ, br. 52/58, 3/59, 24/61 i 1/63.

¹⁰³ Službene novine FBiH, br. 70/07, 36/10 i 27/12

¹⁰⁴ Službene novine FBiH, br. 25/03, 16/04 i 67/05. Odredbe čl. 44. do 48. ovog zakona regulišu pitanja dodjele na način da općinsko vijeće dodjeljuje neizgrađeno gradsko građevinsko zemljište radi izgradnje građevina uz pravičnu naknadu.

¹⁰⁵ Vesković, B., 2004, Komentar Zakona o građevinskom zemljištu, Sarajevo, str. 115.

uprave.¹⁰⁹ U vezi tim je propisano da će izdavanje odobrenja biti odbijeno, a kao jedan od mogućih razloga navodi se i zbog posjeda koji je uvećan preko 200 ha poljoprivredne površine stečene nasljeđivanjem, odnosno povećanja posjeda za više od ukupno 600 ha poljoprivrednog zemljišta stečenog pravnim poslom među živima, osim ako se radi o sticanju u vlasništvo RS ili općine. Svakako da već traženje navedenog odobrenja koje daju organi uprave predstavlja ograničenje slobode prometa nekretnina dok samo propisivanje maksimuma poljoprivredno-zemljišnog posjeda ne nalazi svoje utemeljenje kako u ustavu ovog entiteta tako i Ustavu BiH.

U BD BiH prema Zakonu o poljoprivrednom zemljištu, arondacija poljoprivrednog zemljišta¹¹⁰ se može izvesti u korist vlasnika zemljišta ako će se pripojeno zemljište koristiti za poljoprivrednu proizvodnju. Isto tako prema odredbama člana 118. ovog zakona može se izvršiti uređenje poljoprivrednog zemljišta putem komasacije, tako da se zemljišta na određenom području mogu sastaviti i ponovo razdijeliti među prethodne vlasnike na način da svako dobije što zaokruženi zemljišta. Međutim, mora se naglasiti da prijedlog za uvođenje komasacijskog postupka može se uložiti samo ako se sa komasacijom slažu vlasnici poljoprivrednih zemljišta koji imaju u vlasništvu više od 80% površine zemljišta na predviđenom komasacijskom području (član 119. stav 3. ZPZ BD BiH).

POSEBNA OGRANIČENJA PRAVA VLASNIŠTVA

Posebna ograničenja prava vlasništva predviđena su za određene stvari ili pojedine pravne situacije i za razliku od

prethodno izloženog općeg ograničenja prava vlasništva i drugih stvarnih prava, ovim se ograničava samo sadržaj prava vlasništva. To znači da vlasniku ne prestaje njegovo pravo vlasništva niti mu se ograničava to pravo na stvari u korist trećih osoba. Radi se o određenim stvarima za koje je zakonom u javnom interesu, a naročito radi zaštite prirodnih bogatstava, okoline, zdravlja ljudi ili kulturno-historijske baštine i sl., određeno da vlasnik na njima ne može vršiti svoje pravo suprotno ograničenjima odnosno načinu korištenja i raspolaganja tim stvarima.¹¹¹

Vlasnici i nosioci drugih stvarnih prava na dobrima od općeg interesa¹¹² (npr. građevinska zemljišta, poljoprivredna zemljišta, šume i šumska zemljišta, zaštićeni dijelovi prirode, biljni i životinjski svijet, stvari od kulturnog, historijskog i ekološkog značaja), dužni su vršiti svoja prava u skladu sa načinom upotrebe i korištenja, propisanim posebnim zakonima. (član 8. stav 3.). U vezi sa odredbom člana 2. stav 2. ZSP FBiH/ZSP je i odredba člana 19. ovog zakona, koja govori o posebnom ograničenju prava vlasništva tako da vlasnik stvari svoje pravo vlasništva ne smije izvršavati preko granica koje su svim vlasnicima takvih stvari postavljene na osnovu ovog ili posebnog zakona

radi zaštite interesa i sigurnosti države, prirode, ljudske sredine i zdravlja ljudi.¹¹³

U okviru ograničenja prava vlasništva značajno je naglasiti da u pravnom sistemu BiH (oba entiteta i BD BiH) postoji niz propisa koji ograničavaju pravo vlasništva odnosno vrše određenu kontrolu korištenja

¹⁰⁹ Službeni glasnik RS, br. 62/06, 65/08.

¹¹⁰ Član 110. Zakona o poljoprivrednom zemljištu BD BiH (u daljem tekstu: ZPZ BD BiH), Službeni glasnik BD BiH, br.32/04, 20/06 i 19/07.

¹¹¹ Član 2. stav 2. ZSP FBiH/ZSP RS i član 14. stav 3. i član 18. stav 1. ZV BD BiH.

¹¹² Radi se o stvarima za koje je posebnim zakonom određeno da su dobra od općeg interesa, a koja istovremeno nisu opća dobra.

¹¹³ Povlakić, M. u: Babić, I. et al, Komentar ZSP RS, op.cit. str. 131. Isto tako Povlakić, M. u: Babić, I, Hašić, E. Medić, D. Povlakić, M. i Velić, L, Komentar Zakona o stvarnim pravima Federacije BiH, 2014, Sarajevo, str. 142 (dalje: Babić, I. et al Komentar ZSP FBiH).

imovine, tako npr. Zakon o cestama,¹¹⁴ Zakon o vodama¹¹⁵ i Zakon o električnoj energiji¹¹⁶ Navedeni i drugi propisi koji sadrže ograničenja prava vlasništva ova predviđaju u općem javnom interesu i u suštini odgovaraju standardima EKLJP.

DRUGA OGRANIČENJA PRAVA VLASNIŠTVA

Daljna ograničenja prava vlasništva mogu predstavljati i susjedska prava. Susjedska prava u odnosu na pravo vlasništva djeluju na način što nameću obavezu vlasniku nekretnine da kod njenog korištenja ne može isključivo zadovoljavati samo svoj interes, a da pri tome ne vodi računa i o interesima susjeda odnosno radi uzajamno

primjerenog izvršavanja prava vlasništva.¹¹⁷ Novi entiteski ZSP na sveobuhvatan način uređuje susjedske odnose, a pravila o susjedskim pravima su regulisana u odredbama člana 66. do 77. ovog zakona,¹¹⁸ a u BD BiH odredbama člana 188. do 199. ZV BD BiH. Susjedskim pravima se uređuju susjedski odnosi, a sadržaj ovih prava čine ovlaštenja vlasnika jedne nekretnine da od vlasnika druge nekretnine zahtijeva da nešto trpi, propušta ili čini kako je to zakonom određeno. Pri vršenju ovog ovlaštenja njegovo titular ima obavezu da postupa obzirno (načelo restrikcije), dakle da što manje ograničava, opterećuje ili uznemirava onoga ko je dužan da nešto trpi, propušta ili čini (član 66. stav 1. ZSP FBiH/ZSP RS). Takav zahtjev vlasnik jedne nekretnine može ostvarivati pred sudom (u parničnom postupku), ako nije predviđen neki drugi put zaštite (npr. u upravnom postupku - kada se takva zaštita obezbjeđuje prema normama sadržanim u propisima javnopravnog karaktera), i to u situaciji kada se vlasnik druge nekretnine koji je dužan da nešto trpi, propušta ili čini tako ponaša da ispoljava svoje protivljenje. Pri tome, isto

¹¹⁴ Službene novine FBiH, br 12/10. Tako je u članu 58. stav 1. ovog zakona regulisano da je zaštitni pojas uz javne ceste zemljišni pojas na kojem važi poseban režim građenja, a uspostavlja se s ciljem da se zaštite javne ceste i promet na njima od štetnih uticaja različitih aktivnosti u prostoru pored javne ceste. Zbog toga u postupku izdavanja odobrenja za građenje ili urbanističke suglasnosti za građenje objekata i instalacija na javnoj cesti ili unutar cestovnog i zaštitnog pojasa javne ceste obavezno je zatražiti prethodnu suglasnost odnosno odobrenje od upravitelja ceste

¹¹⁵ Službene novine FBiH, br.70/06. Tako član 141. ovog zakona propisuje da vlasnik, odnosno korisnik zemljišta, dužan dopustiti prijelaz preko zemljišta ovlaštenim licima koja istražuju, premjeravaju ili obilježavaju vode ili javno vodno dobro, kao i licima koja izvode radove na izgradnji, rekonstrukciji i održavanju vodoprivrednih objekata ili vrše njihovo iskorištavanje i kontrolu. Isto tako Isto tako, radi provođenja odbrane od poplava vlasnici odnosno korisnici zemljišta su dužni dozvoliti korištenje pijeska, zemlje i drugog materijala s njihovog zemljišta, te prijelaz lica i prijevoznih sredstava.(član 146. stav 1.).

¹¹⁶ Službeni glasnik BD BiH, br. 36/04, 28/07 i 61/10. Tako je u članu 89. stav 1. ovog zakona određeno da u cilju izgradnje i održavanja elektroenergetskih objekata izgrađenih na nekretnini koja nema direktan pristup sa javnog puta, imalac odnosno korisnik dozvole ima pravo prolaza preko zemljišta na kome druga lica imaju pravo svojine, odnosno korišćenja. Pri tome korisnik dozvole dužan je vlasnicima, odnosno korisnicima zemljišta da nadoknadi štetu koju pričinu prolazom preko tog zemljišta.(član 89. stav 4.)

¹¹⁷ Materija o susjedskim pravima je ranije prije donošenja ZSP FBiH bila uređena na način što se u Federaciji BiH i dalje primjenjivala pravna pravila ABGB iz 1811. godine osim pitanja koje se odnosi na ograničenje prava vlasništva u odnosu na štetne imisije koje je regulisano odredbama člana 9. ZOVO. Osnov za primjenu pravnih pravila građanskog prava sadržan je u odredbama člana 94. ovog zakona kojom je predviđeno da se do donošenja odgovarajućeg zakona kojim će biti uređeni susjedski odnosi primjenjuju pravna pravila. U RS sve do stupanja na snagu ZSP RS o susjedskim pravima se odlučivalo na osnovu pravnih pravila ABGB, jer je ZOSPO¹¹⁷ regulisao samo pitanje imisija (član 5.).

¹¹⁸ Tako su sadržana pravila kojima je regulisana: zajednička ograda (član 67.); vlastita zgrada (član 68.); međa (član 69.); stablo na međi (član 70.); granje i korijenje (član 71); pristup na tuđe nepokretnosti (član 72.); upotreba tuđe nepokretnosti radi izvođenja radova (član 73.); postavljanje vodova i drugih uređaja (član 74.); pokopavanje tuđe nepokretnosti (član 75.); imisije (član 76.); opasnost od rušenja zgrade (član 77.); zabrana mijenjanja prirodnog toka vode (član 78.) i odvođenje kišnice sa krova (član 79.).

kao i vlasnik druge nekretnine svoje pravo je ovlašten zahtijevati i onaj koji nekretninu posjeduje na osnovu prava izvedenog iz prava vlasnika (član 66. stav 2.). Sam tužbeni zahtjev može biti opredijeljen tako da se zahtijeva da sud donese odluku npr. kojom je tuženi dužan trpjeti da tužitelj-vlasnik susjedne nekretnine je ovlašten upotrijebiti zemljište tuženog radi izvođenja radova na svojoj nekretnini postavljanjem skele na svojoj zgradi. Pravila koja čine susjedska prava vlasnika nekretnine vrijede i za vlasnike drugih nekretnina, uključujući i suvlasnike, na čijim je suvlasničkim dijelovima uspostavljeno vlasništvo posebnoga dijela nekretnine, ako nije suprotno zakonu ili naravi nekretnina (član 66. stav 5.).

Prednje izložena ograničenja prava vlasništva mogu postojati u svakom sadržaju prava vlasništva i tada predstavljaju dio sadržine prava vlasništva i zakonom su određena, a to znači da važe za sve vlasnike u odnosima sa drugim osobama. Međutim, na ograničenja prava vlasništva nailazimo i u situaciji kada vlasnik svojom voljom (pravnim poslom) ograničava ili opterećuje svoje pravo vlasništva u bilo koju svrhu ako nije zabranjena.¹¹⁹ Takav slučaj imamo npr. kod zasnivanja dobrovoljnog založnog prava, kada vlasnik stvari pravnim poslom opterećuju tu stvar time da založni povjerilica stiče ovlaštenje da se namiri iz te stvari za slučaj da založni dužnik utvrđeno potraživanje ne ispuni do dospijeca, ili kada vlasnik nekretnine pravnim poslom ovu svoju nekretninu opterećuje kao poslužno dobro tako da titular prava služnosti ima ovlaštenje da se istom služi u skladu i na način kako je to ugovoreno, a vlasnik je dužan to trpjeti odnosno propuštati. Isto tako moguće je da vlasnik nekretnine pravnim poslom optereti svoju nekretninu realnim teretom, tako da iz njene vrijednosti korisniku tereta daju periodično određene stvari. Međutim, za slučaj da vlasnik pravnim poslom odredi

zabranu otuđenja ili opterećenja nekretnine, tada će takva zabrana proizvodi pravni učinak prema trećim osobama samo ukoliko je upisana u zemljišnu knjigu.¹²⁰ Kada su u pitanju ograničenja koja se odnose na pokretnim stvarima u svrhu osiguranja potraživanja onda takva ograničenja imaju učinak prema trećim licima samo ukoliko je takvo ograničenje upisano u odgovarajući javni registar ili ako je treća osoba za njega znala (član 21. stav 3. ZSP FBiH).

POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM BIH

Polazici od ustavne garancije prava vlasništva, koja trpi, kako je prethodno navedeno, nužno i određena ograničenja, proizilazi i ustavnopravna zaštita ovog prava. Ostvarivanje zaštite prava vlasništva je moguće i putem Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: US BiH). Prema članu VI/3.b Ustava BiH propisana je i apelaciona nadležnost US BiH.¹²¹ Naime, apelacijom odnosno ustavnom žalbom apelant-podnositelj žalbe (privatne fizičke i pravne osobe, javnopravni subjekti)¹²² ima mogućnost da pred US BiH traži pravnu zaštitu svojih prava koja su mu garantovana Ustavom BiH, što uključuje garanciju prava iz člana II/3. k) odnosno pravo na imovinu. Uvođenje individualne apelacije (žalbe) u Ustavu BiH, predstavlja procesnopravnu novinu u našem pravnom sistemu. Radi se o vanrednom pravnom lijeku, supsidijarnog karaktera koji je dopušten samo ako zaštita putem djelotvornih redovnih pravnih lijekova ostane bez uspjeha.¹²³ U skladu sa članom II/6. i III/3.b Ustava BiH, upravni organi i redovni sudovi pri tumačenju i primjeni

¹²⁰ Član 21. stav 2. ZSP FBiH/ZSP RS.

¹²¹ Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi: "Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini."

¹²² Ne zahtijeva se da podnositelj apelacije bude državljanin Bosne i Hercegovine.

¹²³ Član 16. stav 1. Pravila US BiH, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br.60/05, 64/08 i 51/09.

¹¹⁹ Član 21. stav 1. ZSP FBiH/ZSP RS.

zakona obavezani su na jednak način da poštuju ustavno pravo, a posebno ljudska prava i slobode koja su garantovana Ustavom BiH.¹²⁴ Uslovi za dopustivost apelacije su propisani u članu 16. stav 1 Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Pravila US BiH)¹²⁵, a odnose se na pitanja: 1) da su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i 2) ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio. Međutim, postoji izuzetak kada će US BiH ipak razmatratati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda, ali samo pod uslovom da apelacija sadrži takve razloge koji ukazuju na ozbiljna kršenja prava i temeljnih sloboda koja štite Ustav BiH ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini (član 16. stav 3.) Također, prema stavu 2. ovog člana, apelacija ne smije biti očigledno (*prima facie*) neosnovana, tj. bez šanse na uspjeh. U odredbi stava 4. ovog člana su regulisani ostali uslovi dopustivosti (ovaj katalog uslova dopustivosti je taksativno nabrojan za razliku od kataloga napravljenog prema članu VIII3.c) Aneksa 6. Djetonskog mirovnog sporazuma). U situaciji kada US BiH nađe da je apelacija dopustiva tada se postupak pred sudom odvija tako što sud zahtijeva od druge strane da dostavi svoj odgovor, odnosno podnese tražena dokumenta vezana za zahtjev. Međutim za slučaj da druga strana ne dostavi svoj odgovor to ne utiče na dalji tok postupka pred US BiH (član 22. stav 3.). Pri tome sam postupak se obavlja u

¹²⁴ Apelant je dužan podnijeti apelaciju na formularu i dostaviti je neposredno US BiH, može je uputiti poštom na adresu toga suda (Član 18. Pravila US BiH).

¹²⁵ Član 16. stav 1. glasi: “ Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio.”

pismenoj formi, ali US BiH disponira svojim pravom da odluči da održi javnu raspravu ukoliko ocijeni da je potrebno raspraviti relevantno pitanje za donošenje odluke.¹²⁶ Podnosilac apelacija u toku postupka ima mogućnost da pred Sudom sam izloži svoj predmet, ali ima pravo da angažuje punomoćnika u osobi advokata koji će ga zastupati odnosno izložiti njegov slučaj pred Sudom.¹²⁷ Ovdje treba naglasiti da pri ispitivanju dopustivosti apelacije US BiH mora utvrditi, između ostalog, i da li su ispunjeni uslovi za meritorno odlučivanje koji su nabrojani u članu 16. stav 2. Pravila US BiH.¹²⁸ U vezi s tim, ističe se da prema vlastitoj praksi US BiH i praksi Evropskog suda za ljudska prava apelant mora navesti povredu svojih prava koje štiti Ustav BiH i ove povrede moraju djelovati vjerovatno.¹²⁹ Pri tome apelacija je očigledno neosnovana u slučaju kada: a) manjkaju *prima facie* dokazi koji, sa dovoljnom jasnoćom, pokazuju da je navedena povreda ljudskih prava i sloboda moguća b) ako činjenice u odnosu na koje se podnosi apelacija očigledno ne predstavljaju kršenje prava koje apelant navodi, tj. ako apelant nema „opravdan zahtjev“¹³⁰ i c) kada se utvrdi da apelant nije “žrtva“ kršenja Ustavom BiH zaštićenih prava. Osim toga, US BiH nije nadležan supstituirati redovne sudove u procjeni činjenica i dokaza, već je to općenito zadatak redovnih sudova da ocijene činjenice i dokaze koje su izveli.¹³¹ Dakle, zadatak US BiH je da u vezi sa

¹²⁶ Član 46. Pravila US BiH.

¹²⁷ Član 19. stav 6. Pravila US BiH.

¹²⁸ Vidi Evropski sud za ljudska prava, *Vanek protiv Slovačke* presuda od 31. maja 2005. godine, aplikacija broj 53363/99 i Ustavni sud BiH Odluka broj AP 156/05 od 18. maja 2005. godine.

¹²⁹ Prema članu 32. Pravila US BiH, u situaciji kada Sud odlučuje tada ispituje postoje li samo one povrede koje su iznijete u apelaciji.

¹³⁰ Vidi US BiH, Odluka o dopustivosti, broj AP 640/04 od 13. septembra 2005. godine i Evropski sud za ljudska prava *Mezotur-Tiszazugi Vizgazdalkodasi Tarsulat protiv Mađarske*, presuda od 26. jula 2005. godine, aplikacija broj 5503/02.

¹³¹ Vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Thomas protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 10. maja 2005. godine, aplikacija broj 19354/02.

podnijetom apelacijom ispita da li je eventualno došlo do povrede ili zanemarivanja ustavnih prava apelanat (npr. pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i dr.), kao i da li je primjena zakona u konkretnom slučaju bila eventualno proizvoljna ili diskriminacijska.¹³² U situaciji kada US BiH nađe da je apelacija dopustiva tada može postupiti na jedan od slijedećih načina: a) donijeti odluku o meritumu slučaja, o čemu će obavijestiti nadležni entitetske vlasti ili b) može svojom odlukom proglasiti osporenu presudu nevažećom i vratiti slučaj sudu koji je donio presudu na ponovni postupak. U prvom slučaju postoji obaveza vlasti da u svemu postupe po odluci US BiH, a u drugom slučaju sud koji je donio presudu dužan je da donese novu odluku odnosno postupi u svemu u skladu sa odlukom US BiH, za slučaj da tako ne postupi tada podnosilac apelacije ima mogućnost da podnese novu apelaciju o kojoj bi onda US BiH morao odlučiti u meritumu.

ZAKLJUČAK

Pravo na imovinu je jedno od osnovnih ljudskih prava, a pravo na mirno uživanje imovine bez zaštite toga prava, imalo bi za posljedicu samo običnu proklamacija bez njegove istinske nepovredivosti i zaštite. U pravnom sistemu Bosne i Hercegovine, pravo na imovinu garantirano je u Ustavu Bosne i Hercegovine, ustavima entiteta, Statutu BD BiH kao i zakonima kojima se uređuju stvarnopravni odnosi u entitetima i BD BiH. Stvarno pravo nije kodifikovano na nivou BiH (zbog podijeljene

¹³² Prema člana 59. stav 2. Pravila US BiH, odluke koje donosi Sud povodom podnijetog zahtjeva/apelacije su: o dopustivosti zahtjeva/apelacije; o meritumu zahtjeva/apelacije (potpuna ili djelimična); o prestanku važenja odredbe nesaglasne sa Ustavom; o obustavi postupka; o privremenoj mjeri. Međutim, za slučaj potrebe u postupku, kao i o unutarnjim pitanjima US BiH, mogu se donositi odluke u obliku rješenja i zaključka.

zakonodavne nadležnosti -entiteti i BD BiH) ali je uređeno novim zakonima koji potpuno regulišu materijalno stvarno pravo i u skladu s tim sistem vlasničkopravne zaštite klasičnim vlasničkim tužbama u parničnom postupku. Ostvarivanje zaštite prava vlasništva je moguće i putem Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Uvođenje individualne apelacije (žalbe) u Ustavu BiH, predstavlja procesnopravnu novinu u naš pravni sistem. Radi se o vanrednom pravnom lijeku, supsidijarnog karaktera koji je dopušten samo ako zaštita putem djelotvornih pravnih lijekova ostane bez uspjeha.

LITERATURA

- [1] Babić, I., Medić, D., Hašić, E., Powlakić, M., Velić, L., Komentar Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske, 2011, Sarajevo.
- [2] Babić, I., Hašić, E., Medić, D., Powlakić, M. i Velić, L., Komentar Zakona o stvarnim pravima Federacije BiH, 2014, Sarajevo.
- [3] Vesković, B., Komentar Zakona o građevinskom zemljištu, 2004, Sarajevo.
- [4] Univerzalna deklaracija o pravima čovjeka iz 1948.
- [5] Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima.
- [6] Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.
- [7] Ustav Bosne i Hercegovine (Aneks IV Opceg mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu, parafiran 21. 11. 1995. u Daytonu i potpisan 14. 12. 1995. u Parizu, kada je i stupio na snagu).
- [8] Ustav Federacije Bosne i Hercegovine i Anex, Službene novine FBiH, br.:1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02.
- [9] Ustav Republike Srpske, Službeni glasnik RS, br. 3/92, 6/92, 8/92, 15/92 i 19/92.
- [10] Statut Brčko Distrikta BiH, Službeni glasnik BD BiH - prečišćen tekst, br. 2/10.

- [11] Zakon o stvarnim pravima, Službeni glasnik RS, br.124/08 i 58/09.
- [12] Zakon o stvarnim pravima, Službene novine FBiH, br. 66/13 i 100/13.
- [13] Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Službeni glasnik BD BiH, br. 11/01, 8/03, 40/04 i 19/07.
- [14] Zakon o građevinskom zemljištu FBiH, Službene novine FBiH, br. 25/03,16/04 i 67/05.
- [15] Zakon o eksproprijaciji FBiH, Službene novine F BiH, br.70/07, 36/10 i 27/12.
- [16] Zakon o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije, Službeni list FNRJ, br. 40/45; Zakon o potvrdi i izmjenama i dopunama Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije, Službeni list FNRJ, br. 61/46.
- [17] Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta, Službeni list FNRJ, br. 52/58, 3/59, 24/61 i 1/63.
- [18] Pravila Ustavnog suda BiH, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine br.60/05, 64/08 i 51/09.
- [19] Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluke, objavljene na www.ccbh.ba/bos/odluke/